

SAIRAALOISSA JÄRJESTETTÄVÄN VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISHANKE 2022–2024

Hankekoordinaattori Marja Rantanen, varhaiskasvatuksen opettajat Salla Jokinen, Mirva Heinonen ja Mari Leander

Yhteenveto kevästä 2024

Alkuperäisen aikataulun mukaan hankkeen piti toteutua 1.9.2022–31.12.2023 välisellä ajalla. Tampereen hanke sai Opetus- ja kulttuuriministeriön 22.6.2023 tekemällä päätöksellä käyttöajan muutoksesta mahdollisuuden jatkaa hanketta ja kehittämistyötä vielä kevään 2024 ajan. Jatkoaikaa avustuksen käyttämiseen saatiin 31.7.2024 asti, Tampereen kaupungin päätöksellä hanke sairaalassa päättyy 31.5.2024.

Hankkeen aikana varhaiskasvatuksen opettajat ovat tehneet itsensä ja työnsä tutuksi osastoilla ja koko työyhteisössä. Heidän osaamistaan on opittu hyödyntämään yhteistyössä hoitotyötä tekevien ja erityistyöntekijöiden kanssa ja yhteisiin keskusteluihin on vähitellen tuotu mukaan pedagogista näkökulmaa.

Jatkoaika mahdollisti hankkeessa vuoden 2023 aikana aloitettujen yhteistyökuvioiden eteenpäinviemisen ja edelleen kehittämisen. Hankkeen loppuraporttiin 11/2023 kirjattiin erityisesti kolme kehittämiskohdetta toteutettavaksi kevään 2024 aikana. Tähän raporttiin on kirjattu kooste kehittämiskohteista ja yhteenveto hankkeen kevästä.

1. kehittäminen sairaalassa
2. kehittäminen sairaalan ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välillä
3. kehittäminen kasvatustiimissä
4. muutos ja toiminnan uudistuminen
5. miten tästä eteenpäin

1. Kehittäminen sairaalassa

Sairaaloiden välillä on eroja siinä, miten varhaiskasvatuksen opettajilla ja erityisopettajilla on mahdollisuus kirjata havaintojaan ja lapsen kanssa toteutunutta toimintaa näkyväksi lapsen hoitokertomukseen. Tays/Lasten ja nuorten sairaalassa tätä mahdollisuutta ei toistaiseksi ole ollut käytössä. Näin ollen tiedonsiirto tapahtuu kahdenkeskisissä keskusteluissa tai lapsen asioita koskevissa yhteisissä palavereissa.

Dokumentointi ja kirjaaminen

Keväälle 2024 oli asetettu tavoitteeksi dokumentoinnin ja kirjaamisen käytäntöjen selvittäminen: miten mahdollistetaan lapsen varhaiskasvatuksen kirjaaminen sairaalan tietojärjestelmiin ja tiedon siirto sairaalasta lapsen omaan varhaiskasvatuksen yksikköön tai sieltä sairaalaan mahdollisimman sujuvalla tavalla.

Osalla Lastentautien vastuualueen yksiköistä/osastoista on viikoittaisia hoitohenkilöstön ja erityistyöntekijöiden yhteispalavereja, joissa käydään läpi sillä hetkellä hoitajaksolla olevien lasten tilannetta. Tässä yhteydessä varhaiskasvatuksen opettajilla on ollut mahdollista tuoda omat huomionsa muiden osallistujien tietoon ja kuulla muiden näkemyksiä lapsen hoitoihin liittyen. Usein näissä palavereissa käydään läpi myös lapsen arkea sairaalan ulkopuolella - käsitellään koti-, päiväkotij- ja koulukuulumiset ja niiden mahdolliset vaikutukset hoitoihin ja lapsen kokonaistilanteeseen. Kaikilla osastoilla ei kuitenkaan tällaisia kokoontumisia järjestetä tai niihin ei ole ollut varhaiskasvatuksen edustajilla mahdollista osallistua, jolloin lasta koskeva tiedonsiirto jää yksittäisten keskustelujen varaan.

Tähän asti tiedonsiirto lapsen asioista varhaiskasvatuksen osalta on sairaalan sisällä kulkenut välikäsien kautta - varhaiskasvatuksen opettaja kertoo havaintonsa useimmiten hoitajalle, joka vastaa tiedon kirjaamisesta lapsen hoitokertomukseen. Kun lapsen kanssa toiminut opettaja ei voi kirjata tietojaan suoraan, asioiden sisältö ja merkitys saattavat muuttua, kun tieto siirtyy lapsen hoitokertomukseen jonkun toisen kirjaamana. Samalla kirjattavan tekstin tarpeellisuuden määrittäminen jää kirjaajan päätettäväksi. Tällöin riski virheiden, väärinymmärrysten, tiedon muuttumisen ja mahdollisesti kokonaan kirjaamatta jäämiseen kasvaa.

Jotta kaikki lapsen sairauteen, hoitoihin ja kuntoutumiseen vaikuttavat asiat saadaan näkyviksi, varhaiskasvatuksen opettajien tulisi saada kirjaamiseen samat oikeudet kuin muilla erityistyöntekijöillä. Varhaiskasvatuksen opettajien kirjaukset antaisivat arvokasta lisätietoa hoitohenkilöstön ja erityistyöntekijöiden käyttöön, täydentämään heidän huomioitaan ja arviotaan lapsen kokonaistilanteesta.

Opettajat kohtaavat lapsen useimmiten hoitoon tai tutkimukseen liittymättömissä tilanteissa, jolloin vuorovaikutukseen lapsen kanssa on aikaa ja lapsi saa mahdollisuuden tulla kuulluksi omassa tahdissaan vaikeampiakin asioita käsiteltäessä. Leikkiessä, pelatessa tai yhdessä jutellessa opettajalla on mahdollisuus havainnoida lasta, kuulostella lapsen mieltä askarruttavia asioita tai selvittää lapselle epämieluisia, jännittäviä tai pelottavia tapahtumia. Havaintojensa avulla hän pystyy auttamaan lasta sanoittamaan kokemuksiaan ja käsittelemään niihin liittyviä tunteita yhdessä hänen kanssaan. Tällaisissa tilanteissa lapsi voi kertoa merkittäviä asioita, jotka varhaiskasvatuksen opettajan välittämänä siirtyvät kaikkien lapsen hoitoon osallistuvien tietoon. Lapsen ajatuksista, kokemuksista ja tuntemuksista turvallisiksi koetussa hetkessä varhaiskasvatuksen opettajalle kerrotut ja kirjatut asiat auttavat jatkossa

hoitohenkilöstöä ennakoimaan lapselle haastavia tilanteita ja helpottavat esimerkiksi hoitotoimenpiteiden läpiviemisessä lapsen toiveet ja tarpeet huomioivasti.

Keskusteluissa Lastentautien vastualueen hallinnon edustajien kanssa kirjaamisen mahdollisuutta on käsitelty ja sitä on toivottu lisättäväksi varhaiskasvatustiimin käyttöoikeuksiin. Perusteluna sille on varhaiskasvatuksesta vastaavien opettajien havaintojen ja huomioiden tuominen kaikkien lasta hoitavien tietoon ja saavutettavaksi, kun ne olisivat suoraan luettavissa lapsen tiedoissa. Kirjaamisen kautta tulee näkyväksi sairaalassa toteutettu varhaiskasvatus lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Kirjaaminen palvelee myös tiedonsiirtoa sairaalan ja lapsen varhaiskasvatustyöryhmän välillä, kun hoitokertomukseen lisättäisiin varhaiskasvatusta varten oma lehti, josta voidaan tarvittaessa poimia ajantasainen tieto lapsen varhaiskasvatuksen yksikköön välitettäväksi siltä osin, kun se koskee lapsen varhaiskasvatusta sairaalassa. Varhaiskasvatuksen kohdalla kirjaaminen jakautuu kahteen, sisällöltään erilaiseen asiakokonaisuuteen, jossa varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuus tulee tuoda näkyväksi.

1. Hoitotyön kirjaaminen: lapsen hyvinvointiin liittyvä kirjaaminen
2. Pedagoginen kirjaaminen: lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvä kirjaaminen

Kirjaaminen ja samalla pääsy lasta koskevien tietojen tarkasteluun liittyvät toisiinsa. Onko omien havaintojen ja huomioiden kirjaamisen lisäksi työn kannalta tärkeää päästä näkemään lapsen terveystietoja? Jos on, mitkä tiedot ovat oleellisia tai tärkeitä varhaiskasvatuksen toteuttamisen kannalta ja mitä merkitystä lapsen terveystietojen näkemisellä on varhaiskasvatuksen toiminnalle. Näistäkin asioista on keskusteltu ja on todettu, että työn toteuttamisen kannalta tiedot lapsen sairaalassa olon syistä, terveydentilasta ja hoitoja koskevista asioista ja aikatauluista vaikuttavat siihen, kuinka lapsi kohdataan, miten hänen tilanteensa huomioidaan ja mitä palveluita hänelle varhaiskasvatuksessa tulee tarjota. Kun tietoja ei saada järjestelmästä, nämä asiat selvitetään kyselemällä lasta hoitavilta henkilöiltä tai huoltajilta.

Kirjaamisen mahdollistamista on selvitelty ja esimerkkejä haettu niistä sairaaloista, joissa se on jo käytössä lasten ja nuorten toiminnassa työskentelevillä. Tays/Lastentautien vastualueella ei toistaiseksi ole löydetty kirjaamiseen toimivaa ratkaisua, joka huomioisi riittävällä tavalla sairaalan edellyttämän tietoturvan, potilaan yksityisyyden suojan ja niihin liittyvien käytänteiden soveltuvuuden Pirhan ulkopuolisten toimijoiden osalta (Tampereen kaupunki, Tuomiokirkkoseurakunta). Työn toteuttamisen kannalta riittävä tiedonsaanti ja mahdollisuus oman työn viralliseen dokumentointiin ilman välikäsiä on sekä tärkeä työkalu, että osa työntekijän oikeusturvaa.

Haasteita ratkottavaksi jatkossa

Tiedon välittämisessä

- vaihtelevat käytännöt osastoittain lasten asioiden yhteisessä käsittelemisessä - joillain osastoilla on henkilöstön yhteispalavereja, joihin varhaiskasvatuksen opettajat voivat osallistua, mutta kaikilla osastoilla ei järjestetä vastaavia kokoontumisia tai varhaiskasvatuksen opettajalla ei ole mahdollista osallistua niihin
- tieto lapsesta kulkee välikäsien kautta tai on riippuvaista siitä, ehtiikö joku tietoa antaa
- kun tietoa ei saa suoraan järjestelmästä, lasta koskevat asiat on selvitettävä kyselemällä lasta hoitavilta henkilöiltä tai huoltajilta

Kirjaamisessa

- toimivan ratkaisun löytäminen kirjaamiseen toteutumiseksi
- kun opettaja ei voi kirjata tietoaan suoraan, asioiden sisältö ja merkitys saattavat muuttua, kun tieto siirtyy lapsen hoitokertomukseen jonkun toisen kirjaamana
- varhaiskasvatuksen osalta kirjauksissa huomioitava sekä hoitotyön kirjaaminen (lapsen hyvinvointiin liittyvänä) ja pedagoginen kirjaaminen (lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvänä)
- kirjaaminen ja siihen liittyen pääsy lasta koskevien tietojen tarkasteluun liittyvät toisiinsa: mitkä tiedot ovat oleellisia tai tärkeitä varhaiskasvatuksen toteuttamisen kannalta ja mitä merkitystä lapsen terveystietojen näkemisellä on varhaiskasvatuksen toiminnalle

Yhteistyö osastojen/ yksiköiden kanssa

Osastojen kohdalla kehittämisen tavoitteeksi asetettiin osastoyhteistyöhön lisääminen, tiedon välittäminen osastoille sairaalan varhaiskasvatuksen toiminnasta ja niistä palveluista, joita lapselle ja perheelle voidaan sairaalassa tarjota sekä tiedon välittäminen siitä, mitä voidaan tehdä yhdessä osaston henkilökunnan kanssa molempien työn tukemiseksi.

Sairaalan monialaisessa, moniammatillisessa ja hoitohenkilöstön työvuorojen mukaan vaihtuvassa työympäristössä vaati hetken aikaa saada uudistukset lasten toiminnassa toteutettavasta kunnallisen varhaiskasvatuksen mallista osastojen tietoisuuteen. Vaikka hanketta oli toteutettu yli vuoden ajan, tuntui että osastoilla päästiin vauhtiin vasta kevään 2024 puolelle tultaessa. Varhaiskasvatuksen tuominen osaksi sairaalan toimintaa ja sen myötä tapahtuneet uudistukset lasten ja nuorten toiminnassa lisäsivät tiedon välittämisen tarvetta osastoyhteistyön vahvistamiseksi.

Loppuvuodesta 2023 järjestettiin yhteistyöpalaveri Lastentautien vastuualueen hallinnolle, osastonhoitajille ja kasvatustiimille. Koska oli tiedossa, että hanke jatkuu vielä kevään ajan, palaverissa sovittiin, että opettajat osallistuvat osastotunneille/osastopalaverihin ja kertovat

niissä varhaiskasvatuksesta, vastaavat kysymyksiin ja keskustelevat hoitohenkilöstön kanssa yhteistyötoiveista. Opettajat kävivät kolmen osaston osastotunnilla kertomassa toiminnasta ja osaamisesta sekä kehitysideoista. Osastoilla oli epäselvyyttä siitä, mitä palveluita varhaiskasvatuksen opettajalta voi pyytää lapselle tai mitä voidaan tarjota henkilökunnalle avuksi lapsen kanssa toimimisen tukemiseksi. Vaikka tietoisuus tästä on jo lisääntynyt, yhteistyötä jatketaan edelleen asian parantamiseksi.

Yksi esimerkki on ohjaaminen lapsen ja aikuisen väliseen kommunikointiin kuvia apuna käyttäen. Kasvatustiimissä on valmisteltu kuvia kaikille osastoille ja varhaiskasvatuksen opettajilta saa ohjausta niiden käyttämiseen. Kuvatukea tarvitaan, kun lapsi ei syystä tai toisesta pysty ilmaisemaan itseään. Kuvista hyötyvät kaikki, vaikka ongelmaa puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä ei olisikaan. Kuvien avulla saa jäsennettyä päiväjärjestyksen, jota lapsen on helppo seurata ja josta voi ennakoida tulevat tapahtumat. Kuvat antavat lapselle mahdollisuuden osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja kokemukseen kuulluksi tulemisesta. Kuvat palvelevat myös kielitaidon puuttumisen vuoksi tukea tarvitsevia.

Tiedonsaanti, josta mainittiin jo kirjaamisen yhteydessä, on tärkeä osa työn sujuvuutta osastolla. Mitä enemmän lapsesta saadaan tietoa etukäteen, sitä sujuvampaa on työn suunnittelu, aikatauluttaminen ja toiminnan kohdistaminen oikea-aikaisesti palvelemaan lapsen tarpeita. Ennakointi vaikuttaa myös työvuorojen suunnittelussa ja tiimin toiminnan yhteensovittamisessa. Kun opettajilla ei ole oikeutta nähdä lapsen terveystietoja, tarvittavan informaation saamiseen tarvitaan yhteistyötä henkilökunnan kanssa.

Yhteistyö erityistyöntekijöiden kanssa

Moniammatillinen yhteistyö liittyy oleellisesti hoitotyöhön ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Varhaiskasvatuksen opettajat ja erityistyöntekijät ovat luoneet tapoja toimia yhteistyössä kummankin osaamista lapsen hyväksi käyttäen. Moniammatillinen yhteistyö on ammatillista kehittymistä ja osaamisen jakamista puolin ja toisin. Varhaiskasvatuksen opettajat voivat tukea työllään fysioterapeuttien, puheterapeuttien, toimintaterapeuttien ja psykologien tavoitteita lapsen kuntoutumisen edistämiseksi. Kevään aikana suunniteltuja tapaamisia oli puheterapeutin ja apuvälineyksikön työntekijän kanssa. Muita erityistyöntekijöitä kohdattiin satunnaisesti, mutta virallista yhteistyötapaamista ei kevään aikana järjestetty.

2. Kehittäminen sairaalan ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välillä

Yksi tärkeistä kehittämiskohteista oli yhteistyötä vahvistavien mallien luominen sairaalan ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välille. Tavoitteena oli vahvistaa tiedonsiirtoa suoraan lapsen varhaiskasvatustyksikön ja sairaalan varhaiskasvatuksen opettajien kesken. Sairaalan tarjoama tuki siirtymävaiheissa on tällä hetkessä useimmiten kuntoutusohjaajien vastuulla. Tavoitteena olisi jatkossa lisätä tähän tiimiin varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja vahvistamaan lapsen näkökulmaa häntä koskevien asioiden järjestelyissä. Ajatuksena oli, että tulevaisuudessa lapsen varhaiskasvatusta koskevissa asioissa varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai erityisopettaja olisi ensisijainen henkilö yhteydenpidossa sairaalasta lapsen varhaiskasvatustyksikköön.

Jatkossa kehitettäväksi:

- suora kontaktointi puolin ja toisin lapsen asioissa
- "sairaalan konsulttipuhelin" – sairaalan varhaiskasvatuksen opettaja tukena lapsen oman varhaiskasvatuspaikan opettajalle/opettajille/muulle henkilöstölle
- käynnit tarvittaessa varhaiskasvatuksen/esiopetuksen yksiköissä kuntoutusohjaajan, omahoitajan tai erityistyöntekijän kanssa
- yhteinen valmistelu lapsen siirtyessä sairaalasta varhaiskasvatukseen/esiopetukseen
- sairaalassa varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatuksessa sairaalan "kielen" tulkkina toimiminen

Toinen tärkeä kehittämisen alue oli tiedon välittäminen päiväkodeille Tampereella ja ympäristökunnissa sairaalan varhaiskasvatuksen toiminnasta ja niistä palveluista, joita lapselle ja perheelle voidaan sairaalassa tarjota. Varhaiskasvatustyksiköille on vuoden 2023 lopulla toimitettu johtajien välityksellä esite, jossa on sairaalan varhaiskasvatuksen opettajien yhteystiedot. Suunnitteilla oli myös tukimateriaaliksi tarkoitettu esite varhaiskasvatustyksiköiden henkilökunnalle, mutta sen valmistelua siirrettiin syksyyn 2024, kun toiminnan jatkumisesta ei ollut vielä varmuutta. Tiedottamista henkilöstölle on tarkoitus lisätä jatkamalla syksyllä 2023 alkaneita, Teamsin välityksellä toteutettuja infotilaisuuksia varhaiskasvatustyksiköille. Syksyllä 2024 tullaan julkaisemaan hankkeessa tuotettua materiaalia Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa ja Opetushallituksen verkkosivuilla (lisätietoa sivulla 6).

Kunnallisen varhaiskasvatuksen onnistunut toteuttaminen sairaalassa edellyttää tiivistä yhteistyötä kuntaan työnantajana. Jotta sairaalassa työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajat voivat jatkuvasti kehittää ammattitaitoaan ja saada ajantasaista tietoa

varhaiskasvatuksesta, heidän täytyy voida osallistua koulutuksiin ja saada säilyttää yhteydet kaikkiin kunnan varhaiskasvatuspalveluita järjestäviin tahoihin. Heillä pitää olla oma varhaiskasvatuksen yksikkö, jonka alaisuudessa he työskentelevät ja joka muodostaa heille varhaiskasvatusta tukevan työyhteisön sairaalan ulkopuolella. Esihenkilön tuki ja ymmärrys sairaalan erityispiirteistä työ- ja oppimisympäristönä on erittäin tärkeää. Kuntatyönantajan rooli tämän kaiken mahdollistajana on merkittävä.

3. Kehittäminen Lastentautien vastualueen kasvatustiimissä

Aiemmin kahden, nyt kolmen toimijan yhteistyölle ei ole ollut sopimusta tai suunnitelmaa, jonka mukaan kasvatustiimissä toimittaisiin. Syksyllä 2023 aloitettiin tiimisopimuksen valmistelu. Tiimisopimuksen merkitys korostuu, kun työtä on tekemässä monen toimijan edustajia. Kaikilla on toiminnalle määriteltynä omat tavoitteensa ja työnkuvat työnantajiansa taholta. Niiden yhdistäminen, yhdessä toimiminen ja siinä onnistuminen edellyttää suunnittelua ja selkeätä työnjakoa.

Tiimisopimus on nyt olemassa ja se tulee osaltaan ohjaamaan toimintaa, kun työ jatkuu syksyllä. Joka toinen viikko järjestettävät kasvatustiimin palaverit ovat myös oleellinen osa yhteistyötä. Kasvatustiimin rikkaus on erilaisista taustaorganisaatioista, erilaisilla koulutustaustoilla tulevat työntekijät, joiden osaamisalueet täydentävät toisiaan. "Moniosaajuus" kuvaa sitä tietotaidon määrää, joka syntyy, kun tiimin vahvuudet yhdistetään ja jokaisen erityisosaaminen otetaan käyttöön.

Hankkeen aikana on kehitetty työpari- ja tiimityötä. Sen seurauksena on syntynyt myös kerrosyhteistyö, jossa samassa kerroksessa työskentelevät kasvatustiimiläiset liikkuvat osastolta toiselle joustavasti ja tarpeen mukaan. Rajapintojen rikkominen ja osastorajojen ylittäminen mahdollistaa työntekijöiden liikkumisen lapsen mukana hänen siirtyessään osastolta toiselle. Tutun aikuisen seurassa siirtymätilanteesta tulee lapselle tuttu ja turvallinen. Tieto hoitohenkilöstölle välittyy tehokkaammin ja nopeammin, kun lapsen seurana siirtyvä opettaja tai lastenohjaaja kertoo tarvittavat tiedot esimerkiksi lapsen käyttämisestä kuvatuista, mahdollisista peloista ja keinoista niiden lieventämiseen uudelle osastolle tullessa. Tässä korostuu lapselle tärkeä ennakointi.

Tiedottamista ja työn tunnetuksi tekemistä on edistetty hyödyntämällä sairaalan infokanavaa, jossa odotusauloissa ja osastoilla olevilla näytöillä pyörii päivittäin lasten ja nuorten toiminnan esittely. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat kirjoittaneet juttuja Tampereen kaupungin intraan ja Vaka-uutisiin. He ovat ylläpitäneet jatkuvaa näkyvyyttä työstään varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen Instagram-tilillä. Sairaaloiden varhaiskasvatuksesta on julkaistu jutut 1/2024 ilmestyneessä VOL-lehdessä ja 5/2024 ilmestyneessä Opettaja-lehdessä.

Joulun aikaan, loppuvuodesta 2023, näkyvyyttä lisäsi TsotTsot Komedian kanssa yhteistyössä toteutettu hilpeä joulukalenteri, jota saattoi seurata YouTubessa.

4. Muutos ja toiminnan uudistuminen

Sairaaloissa järjestettävä valtakunnallinen kehittämishanke sai alkusysäyksen, kun Oikeus oppia - Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa työryhmän loppuraportissa (OKM 2022) huomioitiin sairaaloiden varhaiskasvatus osana Sanna Marinin hallituksen laajaa Oikeus oppia - kehittämishjelmaa. Tähän liittyen sairaaloiden varhaiskasvatus sai keväällä 2022 valtion erityisavustuksen työn kehittämistä varten.

Rahoitusta haettaessa yhtenä tavoitteena oli saada palkattua varhaiskasvatuksen opettajia työskentelemään Tampereen kaupungin hankkeessa Tays/Lastentautien vastuualueen leikki- ja nuorisotoiminnassa. Taustalla oli ajatus sairaaloiden varhaiskasvatuksen kehittämisestä vastaamaan varhaiskasvatuksen uudistuneen lainsäädännön (504/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) vaatimuksia, mutta ei tarkempaa näkemystä siitä, miten sen ajateltiin toteutuvan. Tätä kehittämistä kaivattiin kaikissa sairaaloissa, joissa on lasten ja nuorten palveluita ja hanke mahdollisti kokeilun toteuttamisen Tampereella. Sairaaloilta puuttuu valtakunnallisesti yhtenäinen linja ja yhteiset tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Vaikka osalla henkilöstöstä kelpoisuudet ovat varhaiskasvatuslain säädösten mukaiset, sairaaloilla ei kuitenkaan ole lainmukaista varhaiskasvatuksen järjestämisoikeutta, jolloin toiminta ei vastaa lain säätämää varhaiskasvatusta.

Tampereen hankkeen edetessä saatiin enemmän, kuin oli osattu pyytää ja tuloksia syntyi laajemmasta kokonaisuudesta, kuin oli osattu tavoitella. Onnistunut kokeilu kunnallisen varhaiskasvatuksen tuomisesta osaksi sairaalan toimintaa uudisti kokonaisuudessaan lasten toiminnan rakenteen Lastentautien vastuualueella. Konkreettinen, näkyvä muutos oli toiminnan nimen muuttaminen leikki- ja nuorisotoiminnasta lasten ja nuorten toiminnaksi, kuvaamaan paremmin monipuolista ja eri ikäisille suunnattua toimintaa. Tampereella toteutettu toiminnallinen kokeilu kunnallisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta sairaalassa on edetessään muodostumassa valtakunnalliseksi malliksi muille sairaaloille ja kunnille.

Lasten toiminta on tällä hetkellä kolmen eri organisaation yhteistyön tulos. Kasvatustiimiin kuului Pirhan työntekijänä varhaiskasvatuksen erityisopettaja, seurakunnalta neljä Tuomiokirkkoseurakunnan lastenohjaajaa ja hankkeen ajan 31.5.2024 asti kolme Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen opettajaa. Yhteistyön tiivistyminen, kaikkien osaamisen ja vahvuuksien hyödyntäminen ja yhdessä toimiminen toi laajempaa näkyvyyttä koko kasvatustiimin työlle.

Uudistuminen näkyi toimintakulttuurin muutoksena ja varhaiskasvatuksen arjen toimivien käytäntöjen hyödyntämisenä, jota on laajemmin kuvattu hankkeen loppuraportissa 11/2023. Niistä tässä mainittakoon työaikojen suunnittelu paremmin lasten tarpeita palvelevaksi, resurssien kohdistaminen sinne, missä niitä eniten tarvitaan, joustavuus työnjaossa ja sijaistamisjärjestelyjen kehittäminen. Vielä edellisiä enemmän muutos näkyi toiminnan sisällön monipuolistumisena ja pedagogiikan merkityksen korostamisena kaiken tekemisen taustalla.

Hankkeesta tuotettua materiaalia

Kansallinen selvitys sairaaloissa järjestettävän varhaiskasvatuksen nykytilanteesta - Sairaaloissa järjestettävän varhaiskasvatuksen kehittämishanke, Marja Rantanen, Martta Pyökkimies ja Noora Heiskanen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarja. (julkaistaan syksyllä 2024)

Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa - Sairaaloitten varhaiskasvatus, videosarja/ tukimateriaalia Opetushallituksen verkkosivuille, Salla Jokinen, Mirva Heinonen, Mari Leander. (julkaistaan syksyllä 2024)

Tampereen hankkeen loppuraportti, toimintasuunnitelma ja toimenkuvaus 11/2023 ja kooste kevästä 5/2024 löytyvät osoitteesta

[Sairaalassa järjestettävä varhaiskasvatus - Ilmiömäinen Tampere -blogi](#)

Merkittävin saavutus tälle hankkeelle on kuitenkin Tampereen kaupungin päätös jatkaa kahden varhaiskasvatuksen opettajan työsuhdetta hankerahoituksen päätyttyä. Erho-yksikön alaisuudessa toimivat opettajat tulevat jatkamaan työskentelyä Tays/Lastentautien vastuualueella 1.8.-31.12.2024.

5. Miten tästä eteenpäin

Päätös toiminnan jatkamisesta helpottaa syksyn suunnittelua, kun sitä kehittämässä olleet opettajat saavat jatkaa työtään. Syksy tuo kuitenkin muutoksia tullessaan, kun kasvatustiimistä jää pois yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja Pirhan varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi palaa hankkeessa toiminut hankekoordinaattori. Hankkeen aikana on uudistettu lasten toimintaa monella tavoin ja monelta osin. Vaikka tulevat henkilövaihdokset ovat vähäiset ja suurin osa muutoksiin osallistuneista jatkaa kasvatustiimissä, menee hetki, kun kaikki toiminnat on saatu asemoitua uuteen järjestykseen. Hanke on kuitenkin saanut jatkua niin pitkään, että se on ehtinyt vakiinnuttaa uudistetut toimintamallit ja osoittaa niiden toimivuuden. Siitä on hyvä jatkaa yhteistyön vahvistamista ja toiminnan kehittämistä kasvatustiimissä.

Varhaiskasvatuksen näkyvyyden lisääntyminen lisää myös yhteistyötahojen määrää ja uusia yhteistyömahdollisuuksia syntyy, kun tietoisuus työstä sairaalassa leviää. Monialainen yhteistyö sekä sairaalan että kaupungin toimijoiden suuntaan pysyy edelleen kehittämisen kohteena.

Toiminnan jatkuminen antaa mahdollisuuden kertoa varmemmin sairaalan varhaiskasvatuksesta ja niistä palveluista, joita lapsella ja perheellä on mahdollista saada sairaalajaksoilla ollessaan. Työstä tiedottaminen jatkuu sairaalan sisällä ja sairaalan ulkopuolisille yhteistyötahoille. Syksyllä 2023 aloitettuja infoja varhaiskasvatuksen yksiköille, varhaiskasvatuksen erityisopettajille, varhaiskasvatussyksiköiden johtajille ja kunnan päättäjille

on tarkoitus jatkaa. Niitä tullaan tarjoamaan myös ympäristökunnille. Syksyllä asetetaan tavoitteeksi myös sairaaloiden välisen yhteistyön edistäminen.

Tampereen hankkeen toiminnallisen kokeilun onnistuminen oli erityisesti kolmen varhaiskasvatuksen ammattilaisen ansiota. Tampereen hanketiimin varhaiskasvatuksen opettajat toivat tullessaan ammattitaitonsa, asiantuntijuutensa ja ajantasaisen tiedon varhaiskasvatuksesta ja vakuuttivat pedagogisella osaamisellaan sekä sairaalan että kaupungin päättäjät sairaaloiden varhaiskasvatuksen merkityksellisyydestä lapselle ja perheelle. Heidän työssään näkyi opettajien ainutlaatuinen osaaminen lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja opetuksen asiantuntijoina ja hankkeessa työskentely toi sen osaamisen kaikkien tiedoksi.

Tavoitteet syksylle 2024

- sairaaloiden varhaiskasvatuksesta tiedottamisen lisääminen eri kanavien kautta
- kasvatustiimin kehittämien hyvien käytänteiden mukaan toimiminen: tiimisopimus, kasvatustiimin tiimipalaverit
- moniammatillisen yhteistyön laajentaminen sairaalan sisällä: erityistyöntekijät, foniatrian yksikkö, apuvälinekeskus, kehittämistyöryhmän lastenraati ym.
- yhteistyön jatkaminen ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa: Sorin Sirkus-sirkusleirit, TsotTsot Komedia, puutyöpaja
- pedagogisen materiaalin lisääminen osastoille: oppimisympäristön luominen lasten käyttämiin tiloihin
- pedagogisen keskustelun ylläpitäminen: lapsuuden sanoittaminen, ymmärryksen lisääminen siitä, miten lapsi käsittää/kokee asioita

Kokonaisuudessaan tämä hanke on tuonut sairaaloiden varhaiskasvatukselle paikallista ja valtakunnallista näkyvyyttä ja toivoa siitä, että vielä jonakin päivänä kaikilla lapsilla on tasa-arvoinen oikeus varhaiskasvatukseen kaikissa elämäntilanteissa, myös sairaalassa ollessaan.